

A gyöngybagoly (*Tyto alba*) védelme Győr-Moson-Sopron megyében

Conservation of Barn Owl (*Tyto alba*) in Győr-Moson-Sopron County (NW Hungary)

TATAI SÁNDOR

A gyöngybagoly az emberi településekhez leginkább kötődő bagolyfajunk, amely szinte mindegyik földrészen előfordul. Európa nagy részén a világos mellű törzsalak (*Tyto alba alba*) fészkel. Magyarországon főként a sötétebb mellű közép-európai alfaj (*Tyto alba guttata*) fordul elő. Magyarországon legnagyobb állományait a Dél-Dunántúl három megyéjében (Somogy, Tolna, Baranya) találjuk. Ideális élőhelyei a kisebb szántóföldekkel, kaszálókkal, legelőkkel, mezőgazdasági épületegyüttesekkel tarkított, mozaikos területek. Táplálékának összetétele az élőhelytől függően erősen változhat, főként kistestű rágcsálók, kisebb számban énekesmadarak. Jellemzően templomok, kápolnák tornyában és padlásán, mezőgazdasági épületekben, elhagyott tanyák padlásterében költ. Európai helyzetét tekintve csökkenő állományú fajként tartják nyilván, hazánkban fokozottan védett, költőállományunk erős ingadozást mutat, 1000-1500 párra tehető. Az emberi építményekhez való kötődésből adódóan – főleg a fészkelés időszakában - rendkívül sérülékeny faj. A 21. századi gazdasági, társadalmi berendezkedéshez egyre nehezebben alkalmazkodik, aktív védelmi tevékenység nélkül valószínűleg nagyon drasztikus állománycsökkenésére kellene számítanunk. Az állományt veszélyeztető tényezők az alábbiak (láthatóan alig van köztük nem antropogén eredetű): téli időjárás, nyest, alkalmas költőhelyek fogyatkozása, táplálkozóterületek beszűkülése, közlekedés (elütések), peszticidek, áramütés, tudatos emberi károkozások.

Az MME Kisalföldi Helyi Csoportja 1997-ben csatlakozott a faj országos védelmi programjához. A munkát állományfelméréssel kezdtük, majd ezt követően a szemléletformálás, a tradicionális költőhelyek megóvása, új költőhelyek létesítése és a veszélyeztetett fészkelők mentése képezi a fajvédelmi program azon eszköztárát, amelyekkel csökkenteni tudjuk az állomány veszteségeit. A többi veszélyeztető tényezőre egyelőre nem tudunk érdemi hatást gyakorolni. Az állományfelmérés során az egyházi épületekre helyeztük a hangsúlyt; magtárakat, takarmányszárítókat, padlásokat, egyéb épületeket csak alkalmasszerűen vizsgáltunk, mert ezek általában kevésbé biztonságos költőhelyek. 1997 és 2006 között 66 templomtornyot és padlást vizsgáltunk át, amelyekből csupán tíz volt nyitott, baglyok számára járható és ezekből is csupán négy toronyban találtunk gyöngybaglyokat. A szemléletformálás meghatározó eleme az eredményes védelmi tevékenységnek, mivel nagyon sok babona, negatív asszociáció veszi körül a baglyokat és általában az éjszakai életmódot folytató állatfajokat. A baglyoktól való idegenkedés nemritkán üldözés, elpusztítás formájában jelenik meg, továbbá az épületkezelők negatív tapasztalatait is le kell győznünk, amely a felgyülemlett ürülék, a köpetanyag és a galambok által behordott fészekanyag miatt alakult ki. A tradicionális költőhelyek megóvása és az új költőhelyek kialakítása gyakran összemosódik, leggyakrabban olyan helyeket próbálunk ismét alkalmassá tenni a költéshez, ahol a faj korábbi fészkeléséről vannak adatok (vagy az legalább feltételezhető). A költőhelyek megszűnését jellemzően a tornyok lezárása, illetve az épületek lebontása okozza (elsősorban gazdasági épületek, mint fészkelő-, illetve táplálkozóhelyek). A hosszú távon fenntartható, biztonságos, szinte teljesen nyestmentes költőhelyek fenntartása, kialakítása belső költőláda kihelyezésével, a toronysüveg vagy más épületrész fészkelésre alkalmassá tételével vagy külső költőláda, odú kihelyezésével oldható meg. A költési eredmények kedvező tapasztalatait és a – toronysüveg átalakítással szemben – jelentősen kisebb munka- és anyagigénye miatt belső költőláda kihelyezéssel próbálunk megfelelő költőhelyeket biztosítani a gyöngybaglyok számára. A gazdasági épületekből, szalmakazlakból, egyéb helyekről előkerülő fészkelőkhöz képest lényegesen eredményesebbek a költőládákban zajló fészkelések. Az adatsorból is látszik, hogy a költőládák stabilan hozzájárulnak az éves szaporulathoz, aminek olyan hosszúra nyúlt telek után van a legnagyobb jelentősége, mint a 2002/2003-as volt, amikor az állománynak szinte a nulláról kell visszaerősödni.

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Költőládák száma	9	18	19	16	20	21	23	23	25
Elfoglalt ládák száma	2	2	11	11	15	4	7	9	13
Kirepült fiókák	7	6	43	55	80	13	28	43	25

A mesterséges költőládákat elfoglaló párok költési sikere – The breeding success of pairs in occupied nest boxes

Summary

Barn Owl (*Tyto alba*) colonies are normally found around human settlements in Hungary, where they nest in buildings such as churches, stables and lofts. The species however is very sensitive to disturbance during breeding. Due to changes of building structures and agricultural practices the newly built or renovated houses and stock buildings are no longer suitable for nesting. Recognizing the problem, the Kisalföld Local Group of MME (Birdlife Hungary) has initiated a Barn Owl protection program. The project started with a regular census of the nesting pairs and supplemented with protection of breeding sites, education of local people. Artificial nest boxes were also located in buildings and are being monitored continuously. These nest boxes proved very useful because breeding is more secured than in conventional nesting sites. Ringing of offspring and collecting pellets for further researches is also easier.

Tatai Sándor – MME Kisalföldi Helyi Csoport

H-9165 Tárnokréti, Fő u. 70. – tataisanyi@freemail.hu